

2

Historische schets van het Vlaams Parlementsgebouw

Op het einde van de achttiende eeuw verrees op de plaats waar nu het Vlaams Parlementsgebouw staat het statige Edel-Concert. Daar gaf mondain Brussel elkaar rendez-vous. Nadat België, in 1830 onafhankelijk was geworden, deed de voormalige concertzaal onder meer dienst als logetempel, tot het gebouw in 1874 werd onteigend. Op het einde van de negentiende eeuw werd het Edel-Concert afgebroken, en de vrijgekomen ruimte werd geïntegreerd in het architecturale concept van de ministeriewijk die men sinds het derde kwart van de negentiende eeuw in de buurt van het Paleis der Natie aan het bouwen was. Op de hoek van de Leuvenseweg en de Hertogsstraat verscheen het ÔHŽtel des Postes et de la MarineÕ. Daarin kregen de diensten van het hoofdbestuur van de Post en het Zeewezen een plaats, later ook de Postcheque. In 1987 kocht de Vlaamse Raad het gebouw.

Het Edel-Concert, een gebouw met allure (1779-1895)

DE AANLEG VAN DE WARANDEWIJK
OP HET EINDE VAN DE OOSTENRIJKSE PERIODE, 1770-1795

Alhoewel men het zich vandaag nog moeilijk kan voorstellen, is de concentratie van mensen en verkeer die vandaag de buurt rond de Brusselse Wetstraat, het politieke centrum van België, kenmerkt, een relatief recent gegeven. Tot in de tweede helft van de achttiende eeuw was die buurt een oase van rust. Ze maakte deel uit van de *warande* van de hertogen van Brabant die op de hoger gelegen Koudenberg hun paleis hadden. Vanaf het paleis op de heuveltop van de Koudenberg strekte zich in noordelijke richting tot aan de Leuvenseweg een weelderig heuvellandschap uit van tuinen en struiken, verfraaid met een vijver. Hier was tevens de Orangerie van de hertogen gevestigd.

Het paleis van de hertogen van Brabant werd in 1731 door een felle brand verwoest. De landvoogden van de Habsburgse keizerin Maria Theresia vonden een nieuw onderkomen in het nabijgelegen Hof van Nassau. Daardoor werd de toekomst van het oude paleis en de bijhorende wilde warande plotseling onzeker.

In 1770 werd besloten het middeleeuwse paleis niet herop te bouwen. De hele buurt rond de Koudenberg zou heraangelegd worden in classicistische Franse stijl. Het resultaat was " "n van de merkwaardigste stedenbouwkundige realisaties uit de achttiende eeuw: het Koningsplein en een hierbij aansluitende nieuwe warande.

Helemaal in de lijn van de classicistische stijl werd de nieuwe warande, het huidige Koninklijk Park, ook bekend als het Park van Brussel of Warandepark, in perfecte symmetrie tot een geometrisch park herschapen. Het grillige en ongeordende karakter van de oude warande ging helemaal verloren. Rond de nieuwe warande werden vier nieuwe straten aangelegd, namelijk de huidige Wetstraat, Hertogsstraat, Koningsstraat en het Paleizenplein. Op de percelen langsheen de buitenzijde van die vier straten lieten particulieren een rij statige herenhuisen - *hŽtels* - optrekken volgens door de overheid vastgestelde plannen. Zo werd de Warandewijk een kader van klassiek geïnspireerde gebouwen dat, in lijn en stijl erbij aansluitend, een urbanistische eenheid met het Koningsplein vormde. Doordat minder strikt werd vastgehouden aan

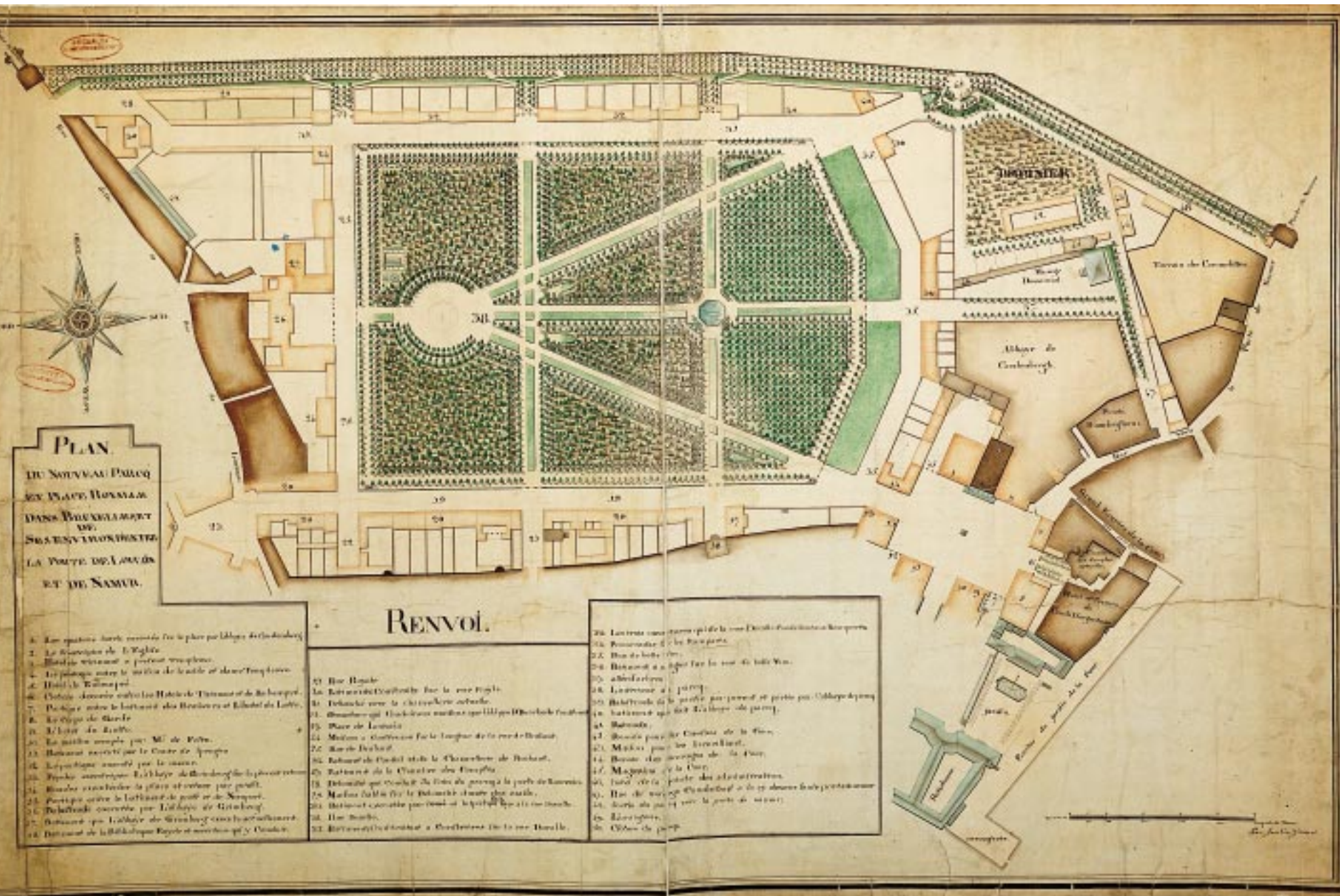

ATIVM BRUXELLENSE DVCIS BRABANTIE

PHILIPPO III
HISPANIARVM ET INDIARVM
REGI POTENTISSIMO
BRABANTIE DVCI
HANC PALATII BRUXELLENSIS
IMAGINEM A SE FACTAM
HONORIS AC VENERATIONIS ERGO
D D
LVCAS VORSTERMANS IUNIOR

Lucas Vorstermans fecit Joh. van der Auw. del.

de regels van gelijkvormigheid en symmetrie - vooral in de Hertogsstraat werden minder imposante gevels opgelegd - en het park met zijn groen de architecturale omlijsting aangenaam doorbrak, kreeg eentonigheid geen kans. De Warandewijk werd een boeiend en uitzonderlijk fris aandoend voorbeeld van stedenbouw in Lodewijk xvi-stijl. Kroon op het werk was het monumentale gebouw van de Raad van Brabant, het huidige Paleis der Natie, dat met zijn

Plan van het Park van Brussel na de heraanleg van de Warande en de omliggende straten in classicistische stijl (1779).

Het paleis van de hertogen van Brabant op de Koudenberg, de tuinen en de Ôwarandewijk, op het hoogtepunt van hun ontwikkeling (1659).

colonnade en fronton het perspectief beheerste.

EEN STAALTJE VAN CLASSICISTISCHE STIJL: HET EDEL-CONCERT VAN DEWEZ

In die context verwierf architect Laurent-Benoft Dewez in 1779 een ruim bouwperceel op de hoek van de Hertogsstraat en de Leuvenseweg. Het perceel lag op een plaats waar de Hertogsstraat een knik maakt in de richting van de Leuvensepoort: de huidige lokatie van het Vlaams Parlementsgebouw.

Dewez (1731-1812) kwam na zijn opleiding en talrijke studiereizen in het buitenland in 1760 in Brussel wonen. Hij was vooral betrokken bij de bouw van belangrijke abdijen als Affligem, Orval, Ninove en Vlierbeek, en van de kastelen van Seneffe en Tervuren. Hij werd in 1767 hofarchitect van landvoogd Karel van Lotharingen. Dewez promoveerde de Lodewijk xvi-stijl in de Zuidelijke Nederlanden.

Het gebouw dat Dewez op de hoek van de Hertogsstraat en de Leuvenseweg plande, lag binnen de nieuwe Warandewijk, en moest voldoen aan de strikte architecturale eisen die de ontwerpers ervan aan de omliggende straten stelden. De plannen van Dewez betroffen een bal- en concertzaal, die hij zou verhuren aan de *Soci"t" de l'Acad"mie de la Musique*, op het einde van de achttiende eeuw "n van de belangrijkste muziekverenigingen van Brussel. De

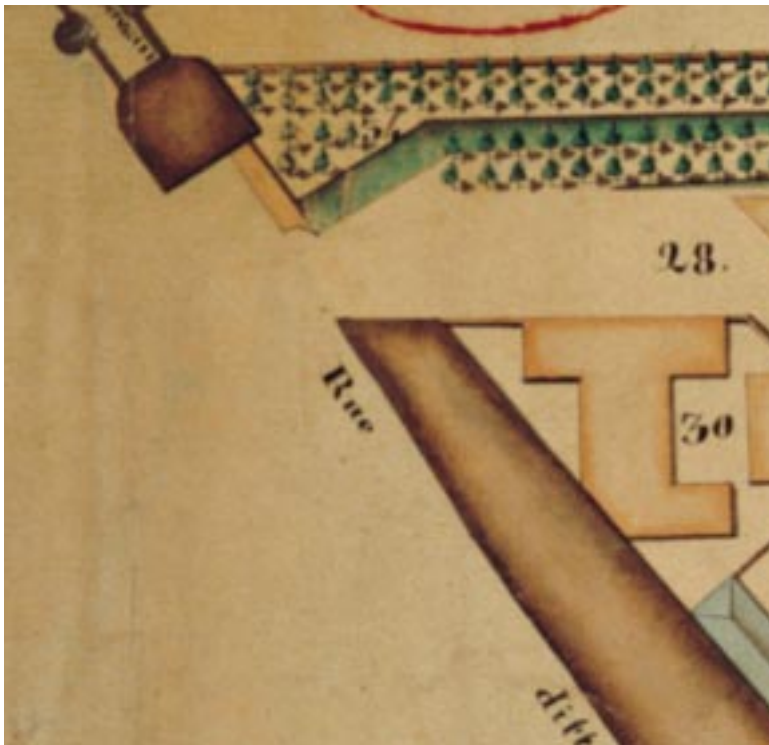
Soci"t" werd trouwens nauw bij de plannen voor de nieuwe concertzaal betrokken.

Ongeveer terzelfdertijd kwam er in het Warandepark nog een andere amusementsgelegenheid tot stand, de zogenaamde *Waux-Hall*, waarvan de theaterzaal thans als het Koninklijk Parktheater bekend is.

Het gebouw dat Dewez voor de *Soci"t"* ontwierp paste helemaal in de architectuur van de nieuwe Warandewijk, en deed de mondaine allure ervan alle eer aan. Het gevelfront van de voorbouw schermde met zijn kolossale pilasters, fronton, balustrade en vazen het perspectief van de Hertogsstraat af. Achter het voorgebouw bevond zich een open binnenplaats, waarachter zich een tweede gebouw verhief. Bewaarde plannen doen uitschijnen dat het om een indrukwekkend complex ging.

Dewez' salencomplex werd bekend als *Edel-Concert* of *Concert-Noble*, naar het adellijke genootschap *Soci"t" du Concert Noble* dat in de schoot van de *Soci"t" de l'Acad"mie de la Musique* actief was,

Het "timent ex"cut"e par Dew" et lesprit qui fait face < la rue Ducalle" draagt het nummer 30.

en dat de hoofdgebruiker van het gebouw was. Het gedeelte van de Hertogsstraat tussen de huidige Wetstraat en de Leuvensepoort kreeg in 1779 trouwens de naam *Edel-Concert straet* of *rue du Concert-Noble*. Het gebouw was dus niet enkel onder zijn Franse, maar ook onder zijn Nederlandstalige naam bekend. Dat was in het al verfranse Brussel van de late achttiende eeuw zeker niet evident. Vermelden we nog dat het Edel-Concert tussen 1786 en 1790 en opnieuw tussen 1802 en 1803 ook gebruikt werd door de loge *Les Vrais Amis de l'ŌUnion*.

Een bewaard interieurontwerp van Dewez geeft meer inzicht in de inrichting van " " n van de zalen van het Edel-Concert. E" n wand was voorzien van drie dubbele vleugeldeuren en twee halfronde spiegels. Tussen de deuren en de spiegels waren smalle panelen met trofee, n in halfreli, f uitgewerkt. Boven de deuren en de spiegels waren rechthoekige panelen getekend met sculpturale allegorie, n van kunst en muziek. In beide hoeken waren vrijstaande kolommen voorzien. Een tweede, korte wand, had twee dubbele vleugeldeuren. Daartussen bevond zich een halfronde nis, geflankeerd door twee gegroefde vrijstaande kolommen. In de nis was een cirkelvormige monumentale porseleinen kachel voorzien. Op de bekroning bevonden zich Habsburgse heraldische tekens. Boven de deuren waren bustes in reli, f uitgewerkt. Een derde, eveneens korte wand, bestond uit twee gele- dingen. Onderaan waren spiegels of vensters uitgewerkt. Daarboven toont de tekening drie loges die afgesloten waren met een balustrade. In de hoeken waren twee gegroefde vrijstaande kolommen getekend. Het plafond had een grote, halfcirkelvormige hoofdlijst. De zaal was gedecoreerd in een bijzonder verfijnde Lodewijk xvi-stijl. Waarschijnlijk betrof het de balzaal en waren de loges met de balustrades voorbehouden aan de muzikanten. Het principe van de onzichtbare opstelling van de muzikanten werd honderd jaar later door architect Hendrik Beyaert toegepast in de grote balzaal van Concert Noble in de Aarlenstraat.

De landvoogd organiseerde ieder jaar een bal in de zalen van het Edel-Concert. Alle leden van de Soci" t" du Concert Noble hadden dan de gelegen-

De pronkgevel van het oude Edel-Concert, een ontwerp van Dewez (1779). De gevel sloot het perspectief van de Hertogsstraat af.

heid de aartshertogen persoonlijk te ontmoeten. Op die wijze kon ook de lage adel, die geen toegang had tot het Hof, in de buurt van de aartshertogen komen.

Toen de Franse revolutionairen het Oostenrijkse leger in 1795 definitief verslagen hadden, en de Oostenrijkse Nederlanden onder Frans bewind kwamen, kreeg het Edel-Concert tijdelijk een andere bestemming. De Franse revolutionaire wetten met betrekking tot de afschaffing van de adel werden ook in de Belgische departementen van kracht, en in 1794 werd de Soci^{te} du Concert Noble als adellijke vereniging officieel verboden. Dewez's zalencomplex kreeg een nieuwe bestemming als *Tribunal Criminel*.

In 1798 verkocht Dewez het Edel-Concert aan concertmeester Jean-Joseph Pauwels, die de zalen vanaf dat moment verder zou uitbaten onder de benaming *Grand Concert*. Nu waren het burgerlijke muzikale verenigingen die de concerten organiseerden.

Een eerste belangrijke uitvoering in het Grand Concert vond plaats in 1801. Parijse musici gaven er onder leiding van Ôcitoyen's Pauwels een concert met op het programma onder meer een symfonie van Haydn. Op 29 juli 1803 brach-

ten Eerste Consul Napoleon en zijn gemalin Josphine de Beauharnais een bezoek aan Brussel. Bij die gelegenheid werd het paar een feestelijke ontvangst en een concert in het Grand Concert aangeboden. Het verlaten van de rijtuigen gebeurde onder muzikale begeleiding. De gasten werden naar het groot salon gebracht, en Bonaparte kreeg een ereplaats aangewezen. De zaal was versierd met duizenden kaarsen, weerkaatst door de talloze spiegels.

Toen de Sociëteit de l'Académie de la Musique na de erkenning van een keizerlijke adel in 1805 als vereniging opnieuw toegestaan werd, was het vroegere Edel-Concert nog altijd verhuurd aan Pauwels, en kon zij er niet meer voor al haar concerten terecht. Toch werd de vereniging weer nauw betrokken bij de organisatie van concerten in haar voormalige lokaal. Ook het Brusselse conservatorium maakte geregeld gebruik van de Grand Concert.

Ook in de periode van het Koninkrijk der Nederlanden bleef de Grand Concert een van de trekpleisters voor mondain Brussel. Op 7 februari 1815 werd ter ere van de prins van Oranje een gemaskerd bal georganiseerd. Op 5 maart 1815 werd de kroonprins vergast op een schitterend souper in het Grand Concert. Er waren 175 genodigden. In de zaal hing een reusachtig portret van Willem I in een drapering waarin alle kleuren van de geallieerde monarchieën waren verwerkt. Het bal begon om negen uur en verliep in een sfeer die herinnerde aan de glorie van het einde van de achttiende eeuw.

In 1818 startte de Sociëteit de l'Académie de la Musique onderhandelingen met Pauwels om haar vroegere vaste concertzaal weer voor een langere periode te huren. De besprekingen leverden echter niets op. Daarop besloot de vereniging definitief haar intrek te nemen in een nieuwe feestzaal in de Waux-Hall, nu de Cercle Gaulois. In 1874 liep het huurcontract af en nam de Sociëteit, die kort na de Belgische onafhankelijkheid haar naam had veranderd in *Sociëteit du Concert Noble*, haar intrek in het monumentale door Hendrik Beyaert ontworpen Concert Noble in de Aarlenstraat.

Vanaf 1830 is de geschiedenis van het Edel-Concert minder duidelijk. Het gebouw raakte vermoedelijk in onbruik, tot een gedeelte ervan in 1869 aangekocht werd door de vrijmetselaarsloge *Les Amis Philanthropes*. Ingehuurd in januari 1869, werd een eerste kleine tempel pas in 1870 in gebruik genomen. De geplande grote tempel is er nooit gekomen. Hoe de decoratie van de kleine tempel, uitgevoerd naar een ontwerp van architect Wijnand Janssens (1827-1913) of diens nooit uitgevoerde decoratieontwerpen voor de grote tempel er hebben uitgezien, is niet bekend.

Een onteigening ten voordele van de uitbouw van de ministeriewijk rond het Paleis der Natie bezegelde in 1874 het lot van Dewezelzalencomplex, waar tot aan de afbraak een twintigtal jaar later, diverse ministeriële diensten

werden gevestigd.
**Het HŽtel des Postes et de la Marine,
 een monumentaal ministerie (1895-1987)**

DE VORMING VAN DE MINISTERIEWIJK ROND HET PALEIS DER NATIE, 1830-1900

Met de ingebruikneming van het voormalige gebouw van de Raad van Brabant door de Staten-Generaal der Nederlanden tussen 1815 en 1830 en het Belgische parlement vanaf 1830, veranderde de mondaine wijk rond het Warandepark zoals ze sinds de laat-Oostenrijkse periode was gegroeid, grondig van aanzien. Al in de periode 1815-1830 begonnen zich in de directe omgeving

Na 1830 groeide de omgeving van het Paleis der Natie uit tot een ministeriewijk. Een eerste ministeriegebouw, bestemd voor Justitie en Financiën, dateert uit de jaren 1861-1864. Het HŽtel Engler aan de Wetstraat werd hiervoor in volmaakte symmetrie uitgebreid. Nu is dat het kabinet van de federale Eerste Minister, ook bekend als OWetstraat 160.

van het Paleis der Natie de nieuwe ministeries te vestigen, en tegen 1847 was het hele gebouwenblok van de Wetstraat in het bezit van de Belgische staat. De diverse herenhuizen - *hŽtels* - met bijgebouwen boden onderdak aan de ambtswoningen van de ministers en hun administratieve diensten.

In de tweede helft van de negentiende eeuw begon men een specifiek gebouwenpatrimonium op te trekken, aangepast aan de noden van het toenemend aantal ministeries met een steeds groter aantal ambtenaren.

Een eerste project van enige omvang betrof een complex voor de ministeries van Justitie en Financi,n, dat tussen 1861 en 1864 tot stand kwam. Het *HŽtel Engler*, het voormalige refugehuis van de Leuvense Sint-Gertrudisabdij op de hoek van de Wetstraat en de Hertogsstraat, nu het kabinet van de federale Eerste Minister, werd hiertoe met een ruim kantoorcomplex uitgebreid.

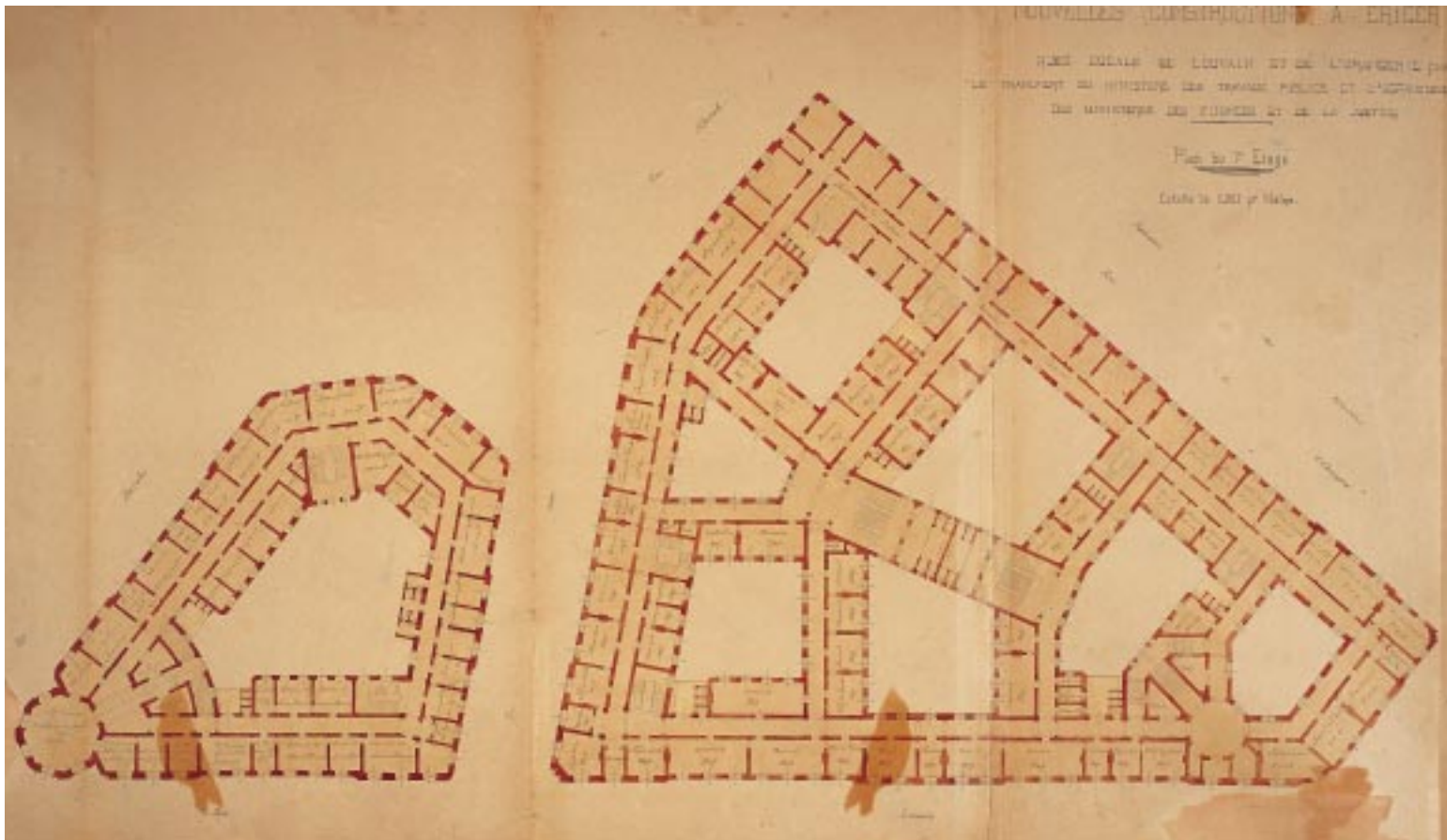
De gebouwen van het Belgisch Staatsblad (r.) en van het hoofdbestuur van Bruggen en Wegen (l.), ontworpen in 1876 en 1880, vormen een echo van het ereplein aan de achterzijde van het Paleis der Natie.

Het gebouw stond op de hoek met de vroegere Orangeriestraat, nu het Hendrik Beyaert Binnenhof, dat deel uitmaakt van het Paleis der Natie. Het was door twee langgerekte vleugels verbonden met het *HŽtel Walckiers*, sinds 1836 de ambtswoning van de minister van Financiën. Het HŽtel Engler sloot tevens aan op de achterzijde van het Paleis der Natie. Zowel aan de Hertogsstraat als aan de voormalige Orangeriestraat rezen uniform bepleisterde gevelfronten op die qua ritme en uitzicht in volkomen harmonie waren met de architectuur van de Wetstraat.

Een tweede complex, bestemd voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en dat van Oorlog, maakte deel uit van een alomvattend plan voor een nieuwe aanleg van de zuidzijde van de Leuvenseweg. Hierbij stond de uitbreiding van het Paleis der Natie centraal. De werken werden uitgevoerd tussen 1872 en 1879. De nieuwe gebouwen strekten zich uit tussen het nieuw aangelegde ereplein van de Senaat aan de Leuvenseweg tot aan de hoek met de Koningsstraat, achter het *HŽtel Torrington* en het *HŽtel de Galles*, respectievelijk sinds 1834 en 1838 de ambtswoningen van de betrokken ministers. Ook hier werd het doorlopende gevelfront ontworpen als een herhaling van de gevels langs de Wetstraat. In dezelfde periode werden op de hoek van de Leuvenseweg en de Parlementsstraat, als echo van de zijvleugels van het nieuw aangelegde ereplein van het Paleis der Natie, twee symmetrische gebouwen opgetrokken, die nagenoeg de volledige straatwanden innamen. Ook de architectuur van die gebouwen, respectievelijk bestemd voor het Belgisch Staatsblad en het hoofdbestuur van Bruggen en Wegen en het Mijnwezen, kaderde in het globale plan voor de nieuwe ministeriewijk.

Het voorlopige sluitstuk en tegelijk het meest omvangrijke project in de uitbouw van de ministeriewijk moest het bouwblok worden tussen de Leuvenseweg, de Hertogsstraat en het huidige Hendrik Beyaert Binnenhof, doorsneden door de nieuw aan te leggen Drukpersstraat. In 1874 werden de betrokken terreinen, waaronder de voormalige Grand Concert, onteigend. Het project kwam in een stroomversnelling na de oprichting van het ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegraaf in 1884, dat er onderkomen moest vinden.

Een eerste ontwerp, opgemaakt door hoofdarchitect van Burgerlijke Gebouwen Goovaerts, voorzag in twee gebouwen voor het nieuwe ministerie. Het ontwerp voor het grootste gebouw, op de plaats van het huidige Huis van de (federale) Parlementsleden, werd binnenin opgedeeld in zeven kleine binnenplaatsen. Het kleinere gebouw, op de plaats van het huidige Vlaams Parlementsgebouw, was op de hoek van de Leuvenseweg en de Hertogsstraat uitgewerkt als een rotonde, blijkbaar bedoeld om de toegang tot de wijk vanaf de Leuvensepoort monumentaal te markeren. De plannen van Goovaerts

Het sluitstuk van de Ministeriewijk zoals ontworpen door de hoofdarchitect van Burgerlijke Gebouwen Goovaerts.

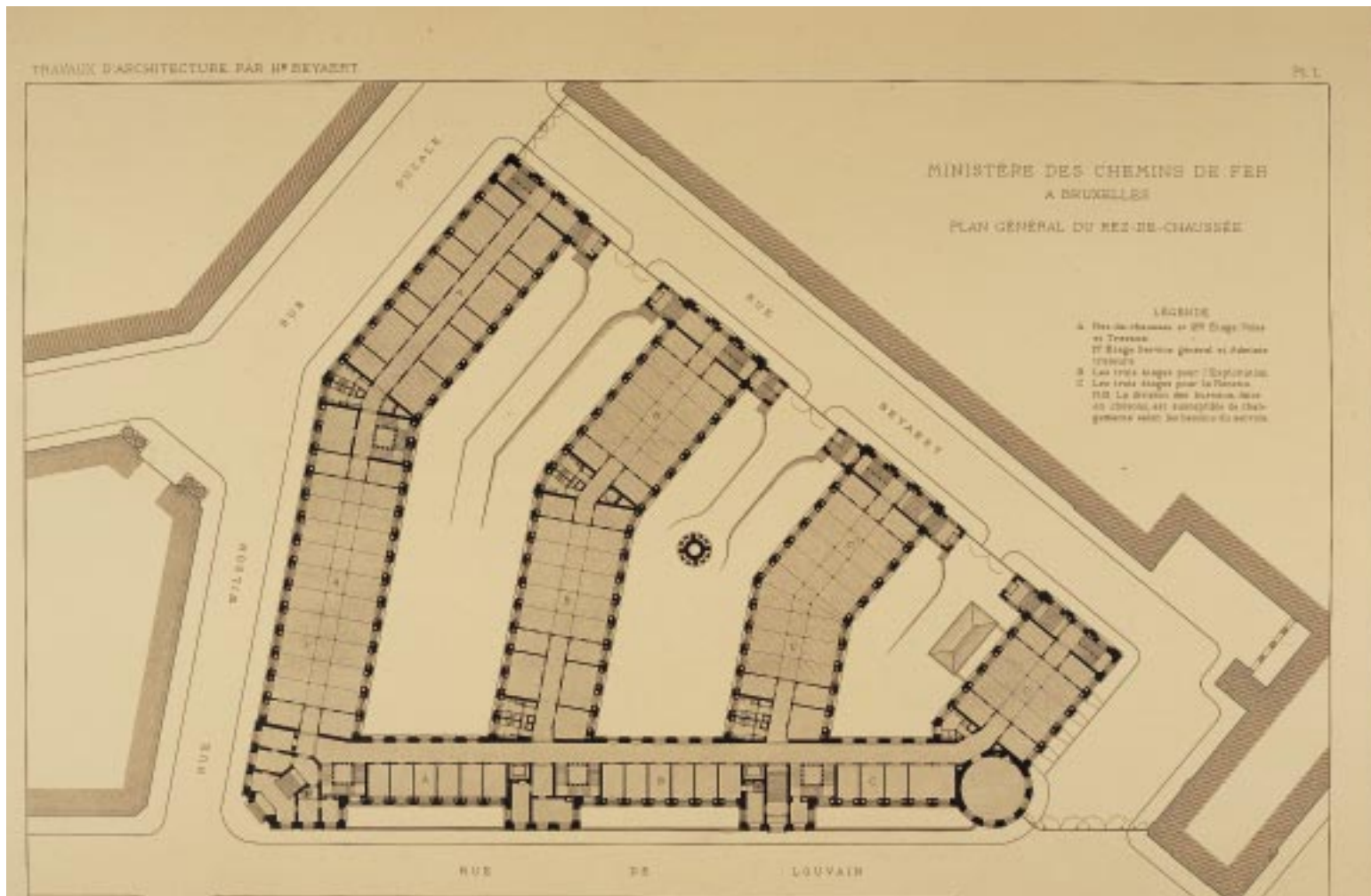
werden echter nooit uitgevoerd.

BEYAERTS ONTWERP VOOR HET MINISTERIE VAN SPOORWEGEN,
POSTERIJEN EN TELEGRAAF, 1886

In 1886 kreeg architect Hendrik Beyaert de opdracht plannen te maken voor de nieuwe gebouwen voor het ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegraaf en de administratie van het Zeewezen.

Beyaert (1823-1894) maakte in de tweede helft van de negentiende eeuw carrière in dienst van zowel de overheid, de adel als de burgerij. Beyaert werd in 1823 geboren in Kortrijk, en studeerde architectuur aan de academies van Kortrijk en Brussel. Hij begon zijn loopbaan in 1851 met het bouwen van een huis in de Kunstlaan in Brussel en het eerste casino-cursaal in Oostende. In 1859 won hij de wedstrijd die uitgeschreven was voor de oprichting van een nieuwe zetel van de Nationale Bank in Brussel. Tot Beyaerts bekendste realisaties behoren de gebouwen van de Nationale Bank in Brussel en

De plattegrond van het Ministerie van Spoorwegen wordt gekenmerkt door een opeenvolging van geknikte binnenstraten en een flexibele ruimte-indeling.

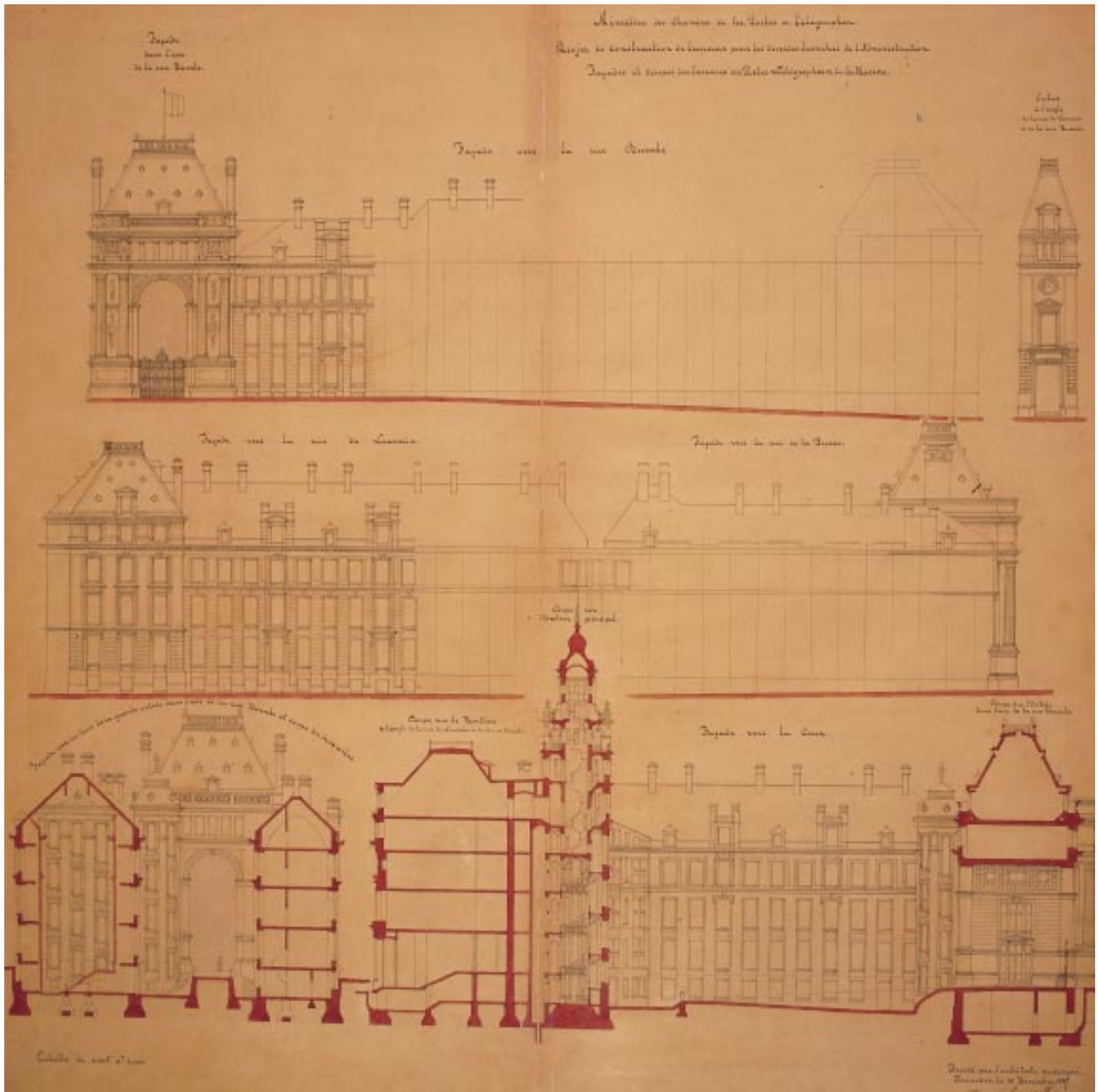
Het Ministerie van Spoorwegen, naar een ontwerp van Beyaert. De eigentijdse klassieke architectuur met veelkleurig materiaalgebruik contrasteert met het nabootsende classicisme van de vroegere ministeriegebouwen.

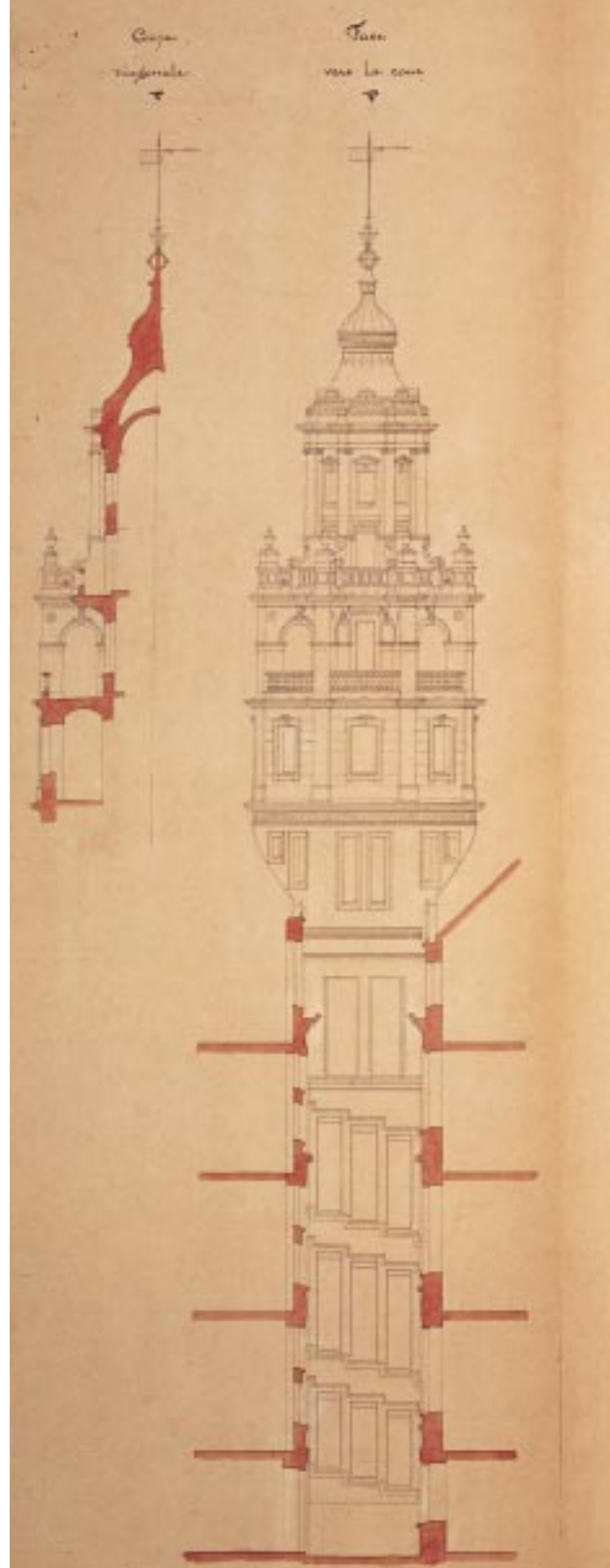

Antwerpen, van de aslk aan de Wolvengracht in Brussel, van de Brusselse Hallepoort en van het al vermelde Concert Noble in de Aarlenstraat. Beyaert werd vooral bekend als promotor van de *eclectische stijl*. Hieronder verstaat men een virtuoos spel met stijlen uit het verleden waardoor de ontwerper een nieuwe oorspronkelijke stijl nastreefde. Zijn oeuvre, waarin het streven naar eigentijds bouwen en een dialoog met de stedelijke ruimte stelregels waren, vormt een belangrijke schakel tussen het neoclassicisme en de Art Nouveau.

Van Beyaerts ontwerp voor het ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegraaf en de administratie van het Zeewezen werd vanaf 1889 in een eerste fase het gebouw voor de Spoorwegen, vandaag het Huis der (federale) Parlementsleden, opgetrokken. De beslotenheid van Goovaerts' ontwerp

Het oorspronkelijke ontwerp voor het gebouw van de Posterijen en de administratie van het Zeewezen door Beyaert. Detail van de gevel van de traptoren.

Het oorspronkelijke ontwerp voor het gebouw van de Posterijen en de administratie van het Zeewezen door Beyaert (1886), een logische tegenhanger van het gebouw van de spoorwegen. Het gebouw wordt gemarkeerd door een triomfboog en een traptoren.

werd hier ingeruild voor luchtige, naar het zuiden geori,nteerde en geknikte binnenstraten, met de nu nog bestaande ronde toren in de as van de Leuvenseweg als herkenningpunt. ZoÕn toren was typerend voor Beyaerts werk, en komt ook terug in de gebouwen van de Nationale Bank en de Hallepoort te Brussel.

Voor de tweede fase, het gebouw voor de Posterijen en de administratie van de Zeevaart op de plaats van het huidige Vlaams Parlementsgebouw, voorzag Beyaert op de hoek van de Hertogsstraat met de Drukkersstraat een soort open triomfboog, dit in tegenstelling tot de gesloten pronkgevel van DewezÕ Edel-Concert. De Hertogsstraat werd verlengd met een groot, onregelmatig binnenplein, en liep uit op een cilindrische traptoren, de logische tegenhanger van de hoektoren van het gebouw van de Spoorwegen. Vier vleugels omsloten een onregelmatige ruitvorm, bepaald door het trac” van de omringende straten. Maar nadat Beyaert in 1894 was overleden, werd dit gedurfde concept niet uitgevoerd.

De traptoren die Beyaert voor het gebouw van de Posterijen had voor-

zien, maar die er niet kwam, zou volgens specialisten ””n van zijn meest geraffineerde creaties in het genre geworden zijn: een cilindrische vorm, waar rond zich een schroefvormige trappartij zou ontwikkelen, zoals in de toren van de Nationale Bank en in de Hallepoort in Brussel. Nochtans paste Beyaert voor het gebouw van de Posterijen verhoudingen toe, vooral dan in verband met de slankheid van de constructie, die in fijnheid zijn andere soortgelijke traptorens zouden overtreffen. Het niet uitvoeren van dat ontwerp heeft de

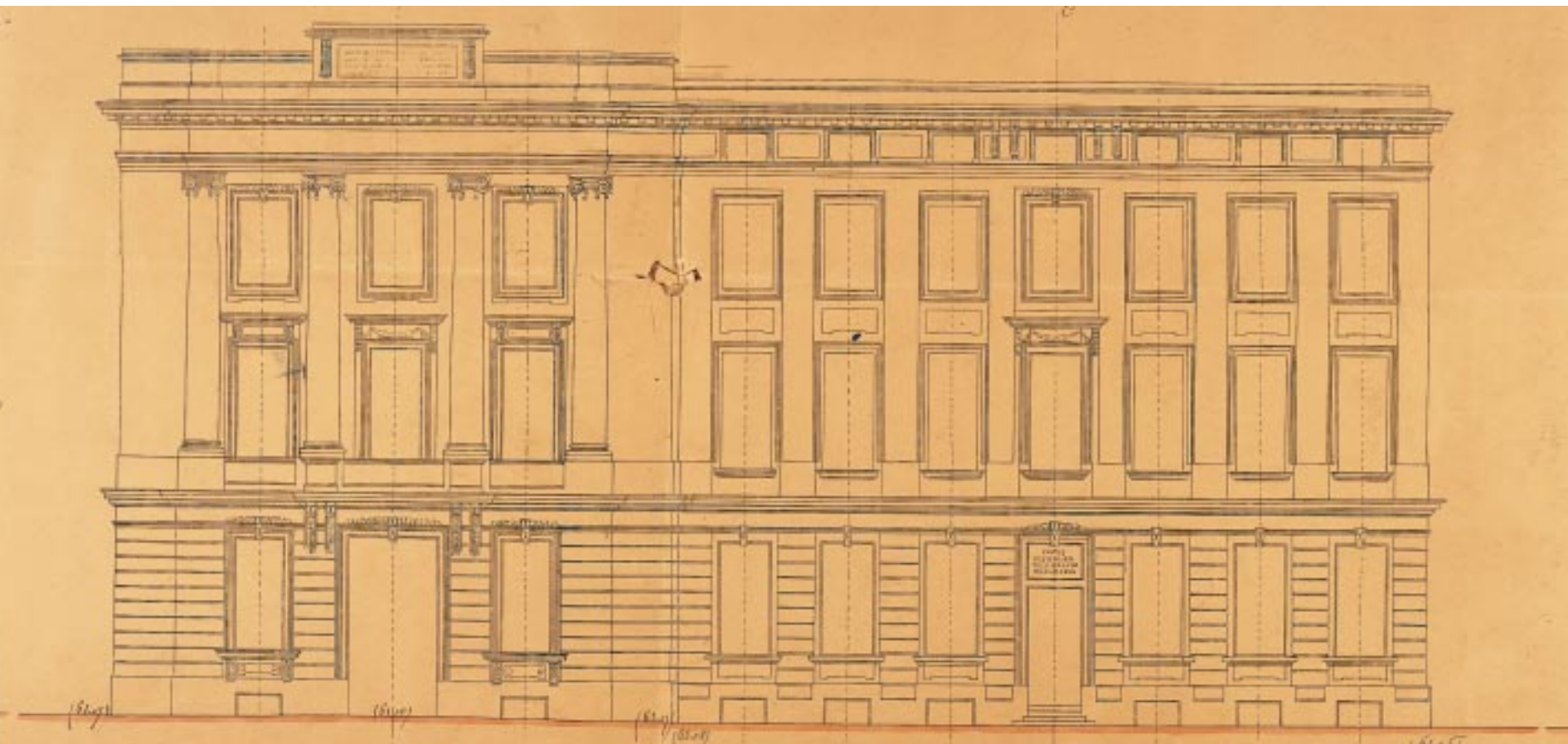
Plattegrond van het gebouw van de Posterijen en de administratie van het Zeewezen, zoals ontworpen door Beyaert in 1887, grosso modo overgenomen door Benoit.

Belgische architectuur van een merkwaardig gebouw beroofd.

HET HÔTEL DES POSTES ET DE LA MARINE,
NAAR EEN CONCEPT VAN BENOIT, 1895-1987

Nog in het jaar van Beyaerts overlijden kreeg architect Joseph Joachim Benoit, hoofdarchitect van de Bijzondere Dienst der Burgerlijke Gebouwen van Brussel, de opdracht diens project te voltooien. Benoit had trouwens al van het begin af de bouw van Beyaerts ministerie van de Spoorwegen geleid.

Benoit (1846-1910) trad, na studies aan de Brusselse academie voor Schone Kunsten, op zeventienjarige leeftijd in dienst van Bruggen en Wegen. In 1865 kwam hij in het studie bureau voor de bouw van het nieuwe Justitiepaleis in Brussel. Daar werkte hij twaalf jaar lang onder de leiding van Joseph Poelaert. Na diens dood in 1877 kreeg Benoit de artistieke leiding van de bouw van het Justitiepaleis. Hij voltooide die moeilijke opdracht in 1883. Zijn erkentelijkheid ten opzichte van Poelaert uitte zich nog in zijn ontwerp voor diens grafmonu-

Gevelontwerp voor het HZtel des Postes et de la Marine door Benoit (1895). Het risaliet, dat Beyaerts triomfboog vervangt, grijpt terug naar de pronkgevel van Dewez.

ment, een gereduceerde versie van het portaal van het Justitiepaleis, op het kerkhof van Laken. Uit de eigen werken van Benoit, zoals het lyceum van Verviers en de tekenacademie van Sint-Jans-Molenbeek, blijkt de directe invloed van Poelaert.

Toen Benoit de opdracht kreeg om Beyaerts project over te nemen, achtte hij zich naar eigen zeggen niet bevoegd om kritiek uit te brengen op het artistieke gehalte van Beyaerts werk. Niettemin vormt zijn uiteindelijke realisatie nog slechts een vage afspiegeling van het oorspronkelijke ontwerp van Beyaert. Het was sterk vereenvoudigd, en van zijn meest karakteristieke onderdelen ontdaan.

Het moest allemaal veel rationeler, vond Benoit. De architectuur van het gebouw moest vooral in overeenstemming zijn met zijn administratieve functie. Daarin had Beyaert met zijn uitbundige architectuur voor het gebouw van de Spoorwegen volgens sommigen gefaald. Zo knoopte Benoit in zijn nieuwe plannen weer aan bij de architectuur van de nieuwe ministeriegebouwen,

De gerestaureerde vestibule van de huidige bezoekers- en dienstingang van het Vlaams Parlementsgebouw aan de Leuvenseweg 27, met marmerschildering en mozaïekvloer.

Het plafond van de gerestaureerde vestibule.

die nadrukkelijk geïnspireerd waren door de achttiende-eeuwse architectuur van de wijk. Binnen die eenheidsarchitectuur gold het Paleis der Natie als vormelijk hoogtepunt, waarnaar alle overige bebouwing zich moest richten. Gevelhoogte en noklijn en zelfs de zuildiameter in Beyaerts ontwerp werden dan ook nauwlettend gereduceerd waar zij die van het parlamentsgebouw overschreden.

De cilindrische traptoren van Beyaert werd vervangen door rechte trapvleugels, die comfortabeler werden geacht. De gevelordonnantie aan de Leuvenseweg kreeg een meer 'klassieke' geleding met een geboste sokkel, kolossale penanten over de bovenverdiepingen en een doorlopende attiek. Volgens Benoit was dat voortbouwen op wat hij nog als het meest geslaagde onderdeel van Beyaerts ontwerp beschouwde, het hoekrisaliet aan de Leuvenseweg, dat de Lodewijk xvi-stijl het dichtst benaderde. De plaatsing en het gevelritme, per drie traveeën geaccentueerd door balkons, bleef

Deze foto uit 1936 illustreert de werksfeer in de 'Salle des machines' (additionnerij) van het oude Postchequegebouw: ijverig optellende dames gecontroleerd door drie heren...

De drukte in de lokettenzaal op de gelijkvloerse verdieping van het Postchequegebouw in 1936. Vandaag is de ruimte omgetoverd tot de Zuilenzaal.

behouden.

De open triomfboog die Beyaert op de as van de Hertogsstraat had voorzien, een drie verdiepingen hoge arcade met een overspanning in 'porte-faux', een forse attiek en een afgeknot tentdak in de beste 'beaux-arts'-tradities, onmiskenbaar het meest opvallend onderdeel van het ontwerp, nam Benoit daarentegen niet over. Benoit twijfelde aan het effect van die in zijn ogen excessieve constructie. Zowel architectonisch als inhoudelijk stond ze in zijn ogen volkomen los van de rest van het gebouw, als was het een stadspoort. Bovendien nam de triomfboog volgens Benoit te veel ruimte in, en bruiskeerde hij de interne circulatie. Hier greep Benoit haast letterlijk terug naar de op dat moment nog bestaande pronkgevel van Dewez, met een rondboogportaal, een balkon, kolossale Ionische zuilen, een driehoekig fronton

in de bovenbouw en een balustrade met vazen als bekroning.

Het pleit nochtans voor Beyaert dat precies het meest functionele onderdeel van zijn ontwerp, de structuur en de binnenindeling die ook bij het gebouw voor de Spoorwegen nooit ter discussie stonden, integraal werden overgenomen. In Beyaerts concept werden vaste elementen als vestibules, trappen en sanitair gegroepeerd aan de uiteinden van de vleugels. Daardoor bleef alle overige ruimte maximaal vrij. Dankzij verplaatsbare binnenwanden kon ze volkomen facultatief worden opgedeeld, een principe dat navolging zou krijgen in de kantoorbouw. Hieraan beantwoordde de bouwkundige structuur, een skelet van ijzeren balken gedragen door gietijzeren kolommen, opgebouwd volgens een regelmatige traveebreedte van 3,20 meter.

In de praktijk kwam de indeling van het gebouw voor Posterijen en Zeewezen grosso modo neer op een aaneenschakeling van kantoorruimtes aan weerszijden van een centrale gang. Enkel in de minder brede vleugel aan de Drukpersstraat, waar ruimere kantoren werden gegroepeerd voor de belangrijkste ambtenaren, lag de gang aan de zijde van het binnenplein. Op de bel-etage, bereikbaar via een monumentale trappenpartij, beschikte de directie van de Posterijen over een rijkelijk aangeklede vergaderzaal en een suite voorname kabinetten.

Benoits plannen voor het gebouw van de Posterijen en de Administratie van het Zeewezen werden in 1895 goedgekeurd. Na beïndiging van de slopingswerken ging men onmiddellijk aan het werk. De aannemers Degendes-Nachez en Delit-Vermeulen voltooiden de ruwbouw in 1901. Volledig afgewerkt was het gebouw pas in 1905.

Vanaf 1913 huisvestte het HŽtel des Postes en de la Marine ook het pas opgerichte bestuur der Postcheque. In 1951 nam de Postcheque zijn intrek in een ruimer kantoorgebouw tussen de IJzerenkruisstraat en de Leuvenseweg, een late realisatie van Victor Bourgeois, ontworpen in 1938-1940. Het voormalige HŽtel des Postes et de la Marine, eigendom van de regie der Gebouwen, werd zoals vermeld in 1987 voor een symbolische frank aangekocht door de Vlaamse Raad. Die verwierf in 1991 ook het Postchequegebouw.

De Zuilenzaal dankt haar naam aan een dubbele rij oorspronkelijke, gietijzeren kolommen. Zij domineren, samen met een dubbele rij monumentale luchters, de Zuilenzaal. Sterk getekende motieven in het dubbelkleurig natuurhouten parket geven de zaal een haast Moorse aanblik.

